

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 15. oktobra 1862.

Zakaj pa ne sadnih dreves po mejah na polji?

Za tako stvar potegovati se, ki ima obilo nasprotnikov, ni ravno prijetna reč; vendar se lotim tudi jez tega, ker po skušnjah vem, da se sadne drevesa ob ozarah (mejah) na polji zasajene dobro ponašajo; če se pa ne, niso tega drevesa krive, ampak le slabo gleštanje in sajenje.

Pred vsem drugim moramo tukaj omeniti, da ni vsaki svet za sadjorejo dober. Za sadne drevesa slaba je njiva, kjer je dobra zemlja plitva, pod njo pa lapor, mastna ilovica, pesek, kremen in je polna kamnatih šiber; na tako njivo znaš s pridom le takrat sadne drevesa saditi, če za nje po 3 čevlje globoke in v preméru po 8 čevljev široke jame skoplješ, jih z rodovitno zemljo napolneš, in na to še le drevesa sadiš. Dobra zemlja za sadne drevesa je pol-drugi do dveh čevljev debela dobra zemlja, katero naš kmetovavec: „dobri svet za rž“ imenuje; posebno dobra in pripravna je ravno tako debela prst, ki se prilega je čmenovi in pšenični setvi; toda ne smé v globočini od pol-tretjega do treh čevljev premočvirna biti, ker po tem bi jele drevesa, ako bi njih korenine na mokre tla zadele, bolehati in od leta do leta bolj hirati in bi se zgodaj posušile. Na dober svet gré jablane in hruške saditi; če je pa zemlja zlo težka in mastna, se hruške bolje obnašajo kakor jablane.

Dalje se morajo sadne drevesca s posebno skrbjo odbirati. V pognojeni zemlji izrejene drevesca imajo gobov les, spremenljivo vreme jim škoduje; ravno tako ne gré drevesca, ktere so v pokritih in gorkih legah, ali pa v lahki zemlji izrastle, v težko zemljo in v ojstre in mrzle kraje saditi.

Pri sajenji drevesca se mora na to gledati, da se ne sadijo globokeje v zemljo, kakor so v drevesnicah rastle. Daljava dreves enega od družega se mora tako urediti, da stoje jablane ali hruške po mejah po 5 sežnjev saksebi, češplje in slive po 3 sežnje; če se pa jablane in hruške po prostih krajih sadé, naj se drevo od drevesa po 8 čevljev narazen posadí.

Dalje se morajo drevesca, posebno dokler so še šibke, z močnimi in dovelj visokimi kolmi previditi, da jih pa živina ne poškodje, ali pa pozimi zajec ne objé, se morajo z gostim trnjem ovezati. Ravno tako se mora o gnojenji paziti, da ne pride frišni gnoj do korenin; pri oranji in vlačénji je pa tudi na to gledati, da se debla ne ranijo in korenine ne opraskajo in potrgajo.

Najvažniša reč pri poljski sadjoreji je pa, da se odberó za to pripravne plemena. Po polji sadi le jablane in hruške, po mejah med njivami pa češplje in slive. Od vsacega teh sadnih plemen se morajo pa take sorte jemati, ktere so pozneje zrele, kakor drugi poljski pridelki, ker bi se, če bi bilo sadje pred zrelo, kakor poljski pridelki, obilo žita in družih pridelkov pomendralo, in sadje bi se ne dalo nikdar popolnoma spraviti, ker bi ga obilo z dreves popadalo in med poljskimi pridelki ostalo. Tudi tacih plemen ne gré po mejah in na polje saditi, kterih sadje je lepe žive barve, in memogredoče preveč ua-se vleče.

Drevesa, ktere se med njivami sadé, morajo visoke rasti biti, in zato se morajo že v drevesnicah izrediti, da jih živinče, če so od tal do vrha po kakih 7 sežnjev visoke, o poljskih opravilih ne more objedati in poškodovati. Tudi se morajo le take plemena odbrati, kterih veje bolj na kviško kakor na širjavo rastejo, ali pa take, kterih krona ni tako košata, in poljskim pridelkom manj sence prizadene. Vse te lastnosti imajo skoraj vse hruševé plemena, posebno pa: brgamota zimska, brgamota debela jesenska, brgamota rudeča, apotekarca dišeča poletna, apotekarca jesenska rumena, puternica rudeča, bela jesenska, citronka debela jesenska. Jabelka pa: štetinarji, kosmači, mošancgarji itd.

Samo po sebi se razume, da se morajo sadne drevesa, ki so med njivami posajene, s tako skrbjo obdelovati in gleštati, kakor na vrtu, posebno se morajo jabelkom in hruškam, dokler so še mlade drevesca, preobilne mladike in veje, ki križem rastejo, trebiti, pri češpljah pa trnove mladike pridno odrezovati.

Ako se vse to natanko dopolne, ne bodo med in nad poljskimi pridelki zasajene drevesa nobene škode prizadjale, dobro se mu bodo obnašale in bogato obrodile.

Vprašanje in odgovor

zastran „môre“ pri prešičih.

Častiti gospod B. V. iz Notranjskega so nam te dni pisali sledeče: „Naše slovenske bukve o živinozdravilstvu so res neprecenljive vrednosti; tega se prepriča vsak posestnik živine; vendar v njih enega nauka pogrešamo, namreč od môre, kakor sploh to bolešt prešičev imenujejo; morebiti se pod kako drugo ime povzemlje. Tukaj rabijo razne vražljive reči zoper to bolešt, posebno, da na svinjak môro vrežejo, kar, se vé, nič ne pomaga. Res je sicer, da môra ni tolikanj škodljiva; nekteri celó trdijo, da od môre nadlegovani prešiči se dobro redé. Vendar moram opomniti, da piča med tem časom omrzne ali se ohladi, preden se živinče k jedi pripravi, ali njegov zdrav tovaršga zajeda. Toraj prosim, če se Vam priložno zdi, v „Novicah“ naznaniti zdravilo zoper omenjeno bolešt, menda bo marsikomu ljubo.“

Odgovor. Môre zdravniki ne poznajo ne pri ljudéh ne pri živini. Ljudstvo ima od starodavnih časov veliko imen za reči, kterih ne pozná. Če se je to ali uno bolešno znamenje bolj očitno prikazalo, brž so naredili ime za to; Anton ga je povedal Jerneju, ta pa ga je dal spet naprej, in potem so drugi rekli: „saj je res to“ — in tako smo dobili môro, črva, ovčiča, žabico itd. Vse to so imena za bolezní, ki si jih ta misli tako, drugi drugač. Zdravniki, ki zaznamujejo bolezní po kraji (organu), kjer ima bolezen svoj sedež, in po naturi, ktere je bolezen, ne rabijo takih imen, ki so le prazne besede, in iz praznih besed tudi ne morejo določiti bolezní in povedati zdravil. Tako na priliko je to, kar ljudstvo „môro“ imenuje včasih začasni pljučni ali srčni krč, včasih začasna zaostaja krvo-